

mediebrug ved bl.a. at kritisere elevernes reproduktioner af velkendte genrer (fx. western-parodier), tager gruelig fejl, skriver Kirsten Drotner. Så tager vi medielærere nemlig udgangspunkt i modernismens avantgarde-æstetik og afviser noget, der er langt væsentligere for de unge i deres udvikling, nemlig: deres fælles grin, deres afprøvning af sig selv og af deres omverdensforhold.

Nye - farbare? - veje i medieundervisningen ses også i de følgende fem artikler, samlet under fællestitlen: "Om forsøgsarbejde med medieundervisning". Birgitte Holm Sørensen og Hans Cornelius beskriver og evaluerer forsøg inden for seminarierne. Jette Tybjerg, Povl Erik Brøndgaard og Ole Weischer redegør for erfaringer fra gymnasie- og HF-området. De er enige om betydningen af det praktiske mediarbejde, men enigheden holder op, når de skal placere medieundervisningen inden for skolesystemet: Skal vi have et mediefag? Skal medieundervisningen tages ind i danskundervisningen i større omfang? Skal medieundervisningen placeres inden for bestemte faggrupper? Skal en specialuddannet medielærer fungerer som gæstelærer i forskellige fag? Medieproduktion på amatørbasis findes som bekendt ikke kun inden for undervisningsområdet. Hvad skal vi bruge videoværkstederne til? spørger Tove Heidemann i artiklen, der afslutter nummeret.

Redaktionen

Den mediepædagogiske udfordring

Af Jørgen Bang

I denne korte artikel advarer Jørgen Bang mod, at undervisningen i medier skal vende tilbage til den afstandstagende indholdskritik. Det sker bl.a. under indtryk af Neil Postman's danske udgave af 'Amusing Ourselves to Death'.

Hans synspunkt er, at receptionsforskningens spæde forsøg på at forstå elevernes mediebrug bør fastholdes, hvis medieundervisningen skal have nogen samfundsmæssig funktion.

I dette forår udkom på dansk Neil Postman's bog om TV-mediets negative indflydelse på vores kultur. Titlen 'Fagre nye TV-verden' er en direkte henvisning til Huxley's roman 'Fagre nye verden'. Postman deler Huxley's visioner om, at vi er ved at miste vores selvbestemmelsesret og dømmekraft. Det er ikke 'Big Brother' som iagttaget os, men med TV er vi i færd med at more os selv ihjel - hvad bogen i øvrigt hedder på amerikansk.

Neil Postmann skriver sig med denne bog ind i en pessimistisk kulturkritisk tradition, som også rummer Jerry Mander og hans fire argumenter for at afskaffe TV, samt Hans Magnus Enzensberger, der karakteriserer TV som et nulmedie med total indholds- og betydningsløshed.

Blandt de mange, som underviser og forsker i medier og kommunikation, fordi de finder området væsentligt både i en pædagogisk og i en samfundsmæssig sammenhæng, er en bog som Postman's blot et kuriøst indslag. Men for de gamle kulturradikalere og de borgerlige kunstdyrkere, som finder, at undervisningen i massekommunikation

er et knæfald for fordømmelsen og den dårlige smag, er bogen et yderligere argument for områdets farlighed og underlødighed.

Med Postman i hånden vil de bruge undervisningen i TV-mediet til at påpege teksternes simple og populistiske tilsnit i kontrast til de kunstneriske teksters iboende kontemplation. Tesen om TV's fordømmende virkning vil blive bekræftet i undervisningen og afstanden til elevernes mediebrug i det daglige vil blive større og større. Den aristokratiske dannelsesstænkning, som mere end noget andet sætter lærernes position som kulturbærere til skue, vil igen blive dominerende. De spæde mediebrug hos eleverne vil blive erstattet af en normativ smagsæstetik, der skal indlæres med eller mod de sociale tilhørsforhold. Medieteksten og ikke tilegnelsen vil være i centrum for undervisningen.

En måde at løse dette problem på kunne selvfølgelig være at frigøre undervisningen i medier fra danskundervisning. Den kunne gøres til et selvstændigt fag med egne lærere med overvejende sociologisk uddannelse. Derved ville fokus blive flyttet fra teksten til modtagerne og hovedvægten lagt på mediernes funktion i samfundet. Men samtidig ville det kulturelle perspektiv på den menneskelige menings- og betydningsdannelse blive kraftig reduceret, dvs. at et makro-perspektiv ville komme til at dominere over et mikro-perspektiv.

Jeg finder det vigtigt at fastholde undervisningen i massekommunikation og populærkultur som et aktuelt kulturfag, hvor det er socialisationen og den samfundsmæssige integration, der står i centrum. Indtil videre tror jeg dette bedst gøres i danskundervisningens regi i samarbejde med undervisningen i litteratur, sprog og sagsprosa - selv om dette samarbejde netop lægger op til en kulturpolitisk konflikt.

Den nyere receptionsforskning har tilvejebragt nogle indsigter i selve tilegnelsesprocessen, der dels udstikkes rammerne for en fornyet mediepædagogisk diskussion, dels sættes et nyt refleksionsrum for kulturdiskussionen og underviserens kritiske mediebevidsthed.

Modtagerens tekst er ikke en mere eller mindre rigtig gengivelse af afsenderens tekst eller af teksten slet og ret, men er en selvstændig bearbejdelse i dialog med hans/hendes hele livssammenhæng. Den del af medieundervisningen, som ikke satser på kundskab om medierne og deres samfundsmæssige funktion, men på oparbejdelse af en kritisk mediebevidsthed hos eleverne, må derfor tage udgangspunkt i modtagernes subjektive erfaringer med tilegnelsen. Og det er ikke resultaterne af afkodningen, som skal bearbejdes, men selve tilegnelsesprocessen: Hvilke elementer i teksten er det modtageren/eleven knytter af til? Hvordan knyttes der an? Hvor knyttes der an? Modtageren/eleven skal bevidstgøres om de sociale og psykologiske betingelser for tilegnelsen og dens tekstuelle afhængighed.

Selve princippet at tage udgangspunkt i elevernes erfaringer kendes fra erfaringspædagogikken. Eleverne gør nogle konkrete frigørende erfaringer, som fastholdes og bevidstgøres i undervisningen. Der er overensstemmelse mellem lærerens progressive selvforståelse, stoffets hverdagsrelevans og elevernes horisont. Problemet er imidlertid, at denne sammenhæng mangler i forhold til massekommunikation og populær kultur.

Et skift i fokus fra teksten til modtageren forudsætter en ændret kulturforståelse hos lærerne i danskfaget. Det klassiske humanistiske kulturbegreb, at kulturen er synonym med de mest originale og ypperligste kunstneriske frembringelser, må erstattes af et antropologisk, der forstår kultur, som den totale livssammenhæng i et givet samfund (Williams (1958)).

Det betyder ikke, at læreren skal gøre elevernes medieerfaringer til sine, men han/hun må forholde sig åbent og anskue hele brugen af såvel litteratur som af massekommunikation og populær kultur som en del af livssammenhængen i sin helhed. På det samfundsmæssige niveau er de medieformidlede tekster med til at skabe sammenhæng og intersubjektiv forståelse i og med, at de på det individuelle niveau - og det gælder især for litteraturens og populærkulturens vedkommende - giver læseren/lytteren/seeren og altså eleven mulighed for at bearbejde egne erfaringer, oplevelser, fantasier, drømme, længsler, håb m.m. på en sanselig og nærværende måde.

Ernst Bloch (1954-59) påpeger, at dagdrømmen er utopiens latente vækstpunkt, at længsel og håb vokser ud af mangel og utilfredshed, samt at folkelige forlystelser som gøgl, cirkus, eventyr, viser og 'historier' indeholder kritiske elementer, som rummer utopiske momenter. Når læseren/lytteren/seeren bruger en medieformidlet tekst til at bevæge sig udover sin faktiske situation og forestille sig andre tilstande, kan det have karakter af dagdrømmeri, men indeholder altså samtidig et latent behov og en 'skjult' kritik.

Undervisningens opgave må være at fremdrage disse behov og bearbejde denne kritik, så læseren/lytteren/seeren og altså eleven bliver bevidstgjort om dem, ikke med henblik på et 'bedre' tekstvalg næste gang, men for at kunne handle samfundsmæssigt adækvat.

I denne situation har en nedvurdering af massekommunikationen og populær kulturen den stik modsatte virkning. Derfor kan Neil Postman's bog måske vise sig at være benzin på et ulmende bål, især i dette land, hvor vores undervisningsminister ser med skepsis på et hvert brud på den traditionelle kulturformidling.

LITTERATUR

- Bang, Jørgen (1988): 'Modtagerforskning og kulturstudier', in: Mediekultur 7, 1988 & Nordicom-Information 3, 1988.
- Bloch, Ernst (1954-59): Das Prinzip Hoffnung, Suhrkamp, 1976.
- Bourdieu, Pierre (1979): Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste, Routledge & Kegan Paul, London, 1984 (fransk org. 1979).
- Enzensberger, Hans Magnus (1988) 'Nulmediet. Eller: Hvorfor alle klager over fjernsynet er formålsløse' In: Fredag, nr. 18, 3. årg. 1988.
- Garnham, Nicholas (1987): 'Kulturnationalisme og internationalisme in:Mediekultur 5,87.
- Hall, Stuart (1973): 'Encoding and Decoding in the Television Message', in: S. Hall et al.: Culture, Media, Language, Hutchinson, London, 1980.
- Mander, Jerry (1977): Fire argumenter for at afskaffe TV, Kbh. 81, (am.org. 1977).
- Mastermann, Len (1985): Teaching the Media, Gomedia, London, 1985.
- Postman, Neil (1985): Fagre nye TV-verden, Hekla, 1989 (am.org. 1985).
- Williams, Raymond (1958): Culture and Society: 1780-1950, London, 1958.

Jørgen Bang er lektor ved Institut for informations- og medievidenskab, Århus Universitet.

At konstruere et TV-program

Af Henrik Poulsen

I Danmarks Radio har man siden 1982 uddannet TV-produktionsmedarbejdere ud fra ét bestemt æstetisk koncept, der i daglig tale kaldes for TV-SUM. Konceptet er sammensat af teorier og analysemetoder fra vidt forskellige faglige discipliner og traditioner i et - ved første øjekast - konsistent og produktionsklart system. Henrik Poulsen har kigget nærmere på dette system og gennemgår i denne artikel dets vigtigste elementer med Baadsgaards 'Søforklaring' som eksempel. I tilknytning hertil vurderer han SUM-materialets anvendelighed i medieundervisningen samt trækker enkelte af de begrebsmæssige urimeligheder frem, som konceptet - trods sin besnærende logik - indeholder.

TV-SUM som TV-produktionens topnøglesæt

TV-SUM er et velkendt begreb indenfor murene i Danmarks Radio. Begrebet dækker over en række kursusforløb, der henvender sig til alle i DR, som er beskæftiget med TV-produktion - teknikere, programmedarbejdere, dekorationsfolk, producere osv. TV-SUM står for TV-Som-Udtryksmiddel, og i de 7-8 år kurserne har eksisteret, har forkortelsen været omfattet af en særlig eufori blandt de producerende medarbejdere. Det er også noget særligt. Hovedparten af DRs kursusvirksomhed for egne medarbejdere er nemlig tekniske og funktionsbestemte kurser, der er rettede mod bestemte faglige grupper og mod bestemte faglige problemer - kursus i en-kameraproduktion, kursus i paintbox osv. Her er så et kursus - TV-SUM - der beskæftiger sig med dét, som udenforstående måtte tro kom først, nemlig med TV-mediets særlige udtryksmuligheder, med dramaturgi, med billedæstetik, med produktionsdesign fra idé til produktion osv.